

AKDENİZ'DE LOJİSTİK BİR ÜS: MARSİLYA-FOS LİMANI

Doç. Dr. Murat ERDAL

Akdeniz'de ticaret merkezi ve aktarma liman özellikleri gibi farklı fonksiyonlara sahip birçok liman bulunmaktadır. Bazı limanlar, ithalat ve ihracat açısından bir ticaret çıkış kapısı (gateway ports) yani bulunduğu ülke veya bölge coğrafyasının yüksek kapasiteli ana limanı özelliğindedir. Hinterlandı hayli geniş ölçekli olan bu tür yapıdaki limanlar kara, hava, deniz, demiryolu, nehir yolu ve boruhattı taşımacılığı ile entegre durumdadırlar. Akdeniz Bölgesi'nde, Fransa'da Marsilya, İspanya'da Barselona, İtalya'da Cenova, İsrail'de Hayfa ve Türkiye'de İzmir bu tür limanlar arasındadır.

Diğer taraftan ise yük dağıtım fonksiyonu ağır basan ve özellikle konteyner taşımacılığının aktif olduğu aktarma limanlarına Akdeniz Bölgesi'nden örnek olarak İspanya'da Algeciras, İtalya'da Gioia Tauro, Malta'da Marsaxlokk, Yunanistan'da Pire ve Mısır'da İskenderiye, Said ve Damietta limanlarını saymak mümkündür.

Avrupa-Akdeniz ekonomik alanı, 180 milyon nüfus ile Güney Avrupa ülkeleri ve 255 milyon nüfus ile diğer Akdeniz Bölge ülkeleri olmak üzere toplam 435 milyon insandan oluşan bir pazardır. Dolayısı ile bu coğrafyada çok büyük bir ticaret potansiyeli bulunmaktadır.

Akdeniz limanları içerisinde Marsilya Limanı, 2004 yılı verilerine göre 94,1 Milyon metrik ton yük kapasitesi ile birinci sıradadır. Diğer taraftan Marsilya, Akdeniz bölgesinde konteyner trafiği açısından önemli rakiplerle karşı karşıyadır. Bunun temel nedeni coğrafi açıdan uluslararası deniz ticareti taşıma hatları üzerinde daha elverişli aktarma limanlarının bulunmasıdır.

Akdeniz limanları 2004 yılı verilerine göre konteyner trafiğinde; İspanya'nın Algeciras (2,937 Milyon TEU ve 61,3 Milyon metrik ton), Valencia (2,145 Milyon TEU, 39,3 Milyon metrik ton) ve Barselona (1,916 Milyon TEU), İtalya'nın Gioia Tauro (3,261 milyon TEU), Cenova (55,8 Milyon metrik ton), La Spezia, Venedik, Trieste ve Yunanistan'ın Pire (1,625 Milyon TEU) limanları önemli lojistik ve ticaret merkezleridir. Bütün bu sayılan limanlar tarihte balıkçılıkla başlayan ve daha sonra deniz ticaretinin tüm alanlarında mesafe kat eden limanlar olmuşlardır.

Şekil 1. Marsilya-Fos Limanı.

Marsilya, Fransa'nın Akdeniz kıyısındaki ticaret kapısıdır. Akdeniz ve dünya ticaretinde önemli bir merkez olan Marsilya, Güney Fransa'nın kalbi durumundadır (Şekil 1). Fransa ithalat ve ihracatının önemli bir kısmı kuzeyde Le Havre, Rouen ve Dunkerque, orta bölgede Bordeaux, güneyde ise Marsilya-Fos Limanı üzerinden gerçekleştirilmektedir. Liman aynı zamanda komşu ülkelerle yapılan ticarete transit taşımacılık sayesinde bir aktarma limanı olarak da görev yapmaktadır¹.

Marsilya şehrinin zaman içerisinde gelişimine bakıldığında; Fransa, İspanya, İtalya ve Portekiz gibi tarihte sömürgecilik kültürü olan ve deniz aşırı ticaret yapan ülke tüccarlarının yüzyıllar boyunca daima uğrak yeri olduğu görülmektedir.

Batısında İspanya ve hemen doğusunda İtalya ile sınır komşuluğu, Yunanistan ve Türkiye ile Kuzey Akdeniz coğrafyasında yer alması, Kuzey Afrika ülkeleri; Fas, Tunus, Cezayir ve Libya ile yakın deniz mesafesi, Marsilya'yı öne çıkaran coğrafi etkenler olmuştur. Bununla birlikte Marsilya Limanı, Uzakdoğu ve Amerika'nın Avrupa-Akdeniz arasında gerçekleşen ticaret kapsamında eşya giriş ve çıkış hareketinde ana arterlerden biridir.

Marsilya, kara, hava, deniz, demiryolu, boruhattı ve nehiryolu taşımacılığı alanlarının hemen hepsinde iddialı konumdadır. Uluslararası eşya taşımacılığında gelişmiş kara ve demir yolu ile bütün Avrupa'ya 24 saatte ulaşmak mümkündür. Yakın komşuları İtalya ve İspanya ise birkaç saatlik mesafededir. Nehiryolu taşımacılığında Rhone-Saone ana güzergahı: Avignon, Valence/Grenoble, Lyon/sait-Etienne, Villefrance-Beaujolais, Macon, Chalonne/Saone, Beaune, Dijon dan oluşmaktadır.

Marsilya doğu ve batıda iki büyük limana sahiptir. Marsilya limanı doğu limanı olarak adlandırılmaktadır. Batı'da bulunan Fos Limanı ise çok amaçlı ve her türlü kargo için kullanılan bir limandır.

¹ Murat Erdal, "Akdeniz'de Lojistik Bir Üs:Marsilya-Fos Limanı" **Dünya Gazetesi**, Perşembe Rotası Deniz Ticareti ve Lojistik Gazetesi, Sayı:7374, 19 Ağustos 2004, s:2.

Marsilya-Fos Limanı dünya üzerinde 120 ülkede 300'den fazla sayıda limana 200 düzenli deniz seferi ile bağlanmıştır. Denizyolu ile Süveyş Kanalı'na 3, Amerika Birleşik Devletleri'ne 15 ve Japonya'ya 24 gün içinde erişilebilmektedir.

Marsilya - Doğu Liman Bölgesi

Pinède Kuzey Terminali

Konteyner ve Ro Ro gemilerine hizmet veren çok amaçlı bir terminaldir. 2003 yılında 500.000 tondan fazla kargo trafiği gerçekleşmektedir. 1,2 kilometre rıhtım uzunluğuna sahip Kuzey Terminali derinliği 8,5 ile 10,5 metre arasında değişmektedir. 140.000 m² terminal alanı üzerinde 3000 m² kapalı depolama merkezi vardır.

Pinède Güney Terminali

990 metre rıhtım uzunluğuna sahip terminalde 6 gemi ve 3 Ro Ro demirleme noktası vardır. Terminal derinliği 6,5 metre ile 9 metre arasında değişmektedir. 48.000 m² alana sahip terminalin 2003 yılı kargo trafiği 240.000 ton gerçekleşmiştir.

Mourepiane Terminali

Mourepiane Terminali, 1990 yılında Panamax tipi konteyner gemileri için inşa edilmiştir. 952 metre rıhtım uzunluğuna sahip olan Mourepiane Terminali'nin derinliği 10,5 metre ile 11,5 metre arasında değişmektedir. Terminal, bilgisayar destekli operasyonlar, hızlandırılmış gümrük prosedürleri ve gemi onarım hizmetleri ile modern bir limandır. 2003 terminal trafiği 140,000 konteyner, 1.8 milyon Ton ve 738 gemidir. Yılda 400.000 TEU konteyner trafiği için çalışmalar yapılmaktadır.

Güney Ro Ro Terminali

Rıhtım uzunluğu 1,7 kilometre olan terminalin maksimum kargo kapasitesi 2.000.000 tondur. 19,4 hektarlık bir alana kurulu olan terminalde 7 Ro Ro demirleme noktası bulunmaktadır. Terminal derinliği 5 metre ile 9 metre arasında değişmektedir. Terminalde 20.000 m² kapalı depolama alanı vardır.

Meyve Terminali

Her iki limandan yapılan tarım ürünleri elleçlemesi son dönemde hız kazanmıştır. Marsilya taze sebze ve meyve, turunçgiller ve tropikal meyvelerin Fransa ve Avrupa pazarlarına üretilmesi ve dağıtılmasında önde gelen bir merkezdir. Meyve Terminali 685 metre uzunluğunda olup 6 demirleme yeri bulunmaktadır. Yıllık ortalama 600.000 ton ile meyve sebze trafiğinde lider pozisyonda olan liman 1.000.000 tona ulaşılması için çaba sarf etmektedir.

1.6.1.2. Fos - Batı Liman Bölgesi

Brûle-Tabac Rıhtımı

1979 yılında kargo gemileri için inşa edilmiş olan liman özellikle çelik endüstrisi, kereste ve otomobil trafiği için kullanılmaktadır. 2003 yılında 197 geminin giriş yaptığı Brule-Tabac liman kapasitesi 286.000 ton olarak gerçekleşmiştir. Derinliği 11,5 metre ve rıhtım uzunluğu 647 metre olan limanda 3 demirleme noktası ve bir Ro Ro rampası bulunmaktadır. 20,7 hektar üzeri kurulu olan limanda 9.000 m² kapalı depolama alanı vardır.

Graveleau Terminali

Graveleau Terminali, 1973 yılında ortalama kapasitesi 3.500 TEU, 47.000 DW ton Panamax tipi konteyner gemileri için inşa edilmiştir. Bugün ise yaklaşık kapasiteleri 6.700 TEU ve 89.000 DW tondan fazla olan gemileri elleçleyebilecek şekilde geliştirilmiştir. Graveleau Terminali, 1.175 metre uzunluğunda olup altı demirleme noktasına sahiptir. 2006 yılında terminal rıhtım uzunluğunun 2.000 metreye çıkarılması için çalışmalar yürütülmektedir. Terminalin yıllık operasyonel kapasitesi 750.000 konteynerdir. 48 hektarlık bir depolama alanına sahip olan terminal için ilave 8 hektarlık bir genişleme planlanmaktadır. Ayrıca 5 hektarlık bir servis alanı bulunmaktadır².

---

² Marsilya Limanı İnternet Web Sitesi, <http://www.marseille-port.fr>.

Fos 2XL Terminali

Fos 2XL Terminali, A ve B isimli iki yeni terminalin 2008 yılında tamamlanması planlanan bir projedir. Proje, Fos-Graveleau konteyner merkezinin bir parçası şeklinde düşünülmektedir. Yeni terminallerle birlikte yılda ilave 1.500.000 TEU konteyner elleçleme kapasitesi sağlanacaktır.

A Terminali, 30 hektar bir alan üzerine kurulu olup 400 metre rıhtım uzunluğuna sahiptir. Terminal derinliği 14,5 ile 16 metre arasındadır. Yıllık konteyner kapasitesi 600.000 TEU olan terminal güçlü demiryolu, karayolu bağlantılarına sahiptir.

B Terminali, A Terminali'nden 300 metre uzaklıkta 60 hektar bir alan üzerine kuruludur. Terminal rıhtım uzunluğu 700 metre olup su derinliği 14,5 ile 16 metre arasındadır. Yıllık konteyner kapasitesi 900.000 TEU'dur.

Fos Dağıtım Limanı

Lojistik literatüründe dağıtım parkı (distripark), kargo köyü (cargo village) gibi kavramların yanında Fos Limanı örneğinde olduğu üzere dağıtım limanı (distriport) kavramı da bulunmaktadır.

Fos Dağıtım Limanı (Fos-Distriport), Marsilya Liman Otoritesi (Port of Marseille Authority) tarafından 160 hektarlık özel bir arazi üzerinde geliştirilmiş ve lojistik pazarına sunulmuştur. Bu merkez, uluslararası kargoların Güney Avrupa'da uygun depolama alanlarında korunması ve nihai varış noktasına gönderilmesi amacını taşımaktadır. 500.000 m²'nin üzerinde depolama sahalarına sahip olan dağıtım merkezinde karayolu, demiryolu ve nehiryolu ağlarının geliştirilmesi için 35,5 hektarlık ek bir arazi daha düşünülmektedir.

Fos Dağıtım Limanı, Avrupa ve Akdeniz kesişimi olan bir lojistik merkezdir (Euro-Mediterranean Logistics Centre). Denizcilik ve lojistik şirketleri açısından Fos Dağıtım Limanı Güney Avrupa'nın ideal coğrafi noktalarından birinde yer almaktadır. Bu merkezin temel özellikleri ise aşağıdaki gibidir:

- Doğu-Batı ve Kuzey-Güney taşıma hatları üzerindedir. Lojistik şirketlerine Avrupa kıtası ve deniz aşırı ticarete 360⁰ dağıtım imkanı sağlamaktadır.
- Dünyanın önde gelen denizcilik şirketleri düzenli olarak Marsilya-Fos limanına sefer yapmaktadırlar. Fransa ve Akdeniz'in bir numaralı limanıdır.
- 812 km. uzunluğunda Rhone nehrinin ağzında yer alan Fos Dağıtım Limanı karayolu, demiryolu ve nehri yolu olmak üzere üç taşıma modu ile Avrupa kıtasına eşya hareketini gerçekleştiren az sayıda limandan bir tanesidir.
- Marsilya-Provence Havalimanı 30 dakika mesafededir ve Paris'ten sonra Fransa'nın en büyük havalimanıdır.

21. Yüzyılın küresel rekabet şartları içerisinde ürünler, hızlı bir şekilde hareket etmekte ve birçoğu nihai üründen ziyade alt bileşenler halinde ihraç veya ithal edilmektedir. Bu ürünler çeşitli fonksiyonlara sahip ara noktalarda; dağıtım merkezi, depo veya üretim merkezlerinde birleştirilmektedir. Uluslararası ticaretteki bu anlayışın bir yansıması olarak Fransa'ya ithal veya transit olarak gelen eşyaların kıta ve ülkelere göre liman depolama alanlarının kullanımı ise şu şekildedir:

Uzak Doğu: 1.800.000 ton (Çin, Japonya, Tayvan, Güney Kore kaynaklı)
Güney Doğu Asya: 900.000 ton (Tayland, Endonezya, Malezya kaynaklı)
Kuzey Amerika: 1.300.000 ton
Akdeniz: 1.300.000 ton.

Kıtalar arası ve bölge ticaretinde limanda elleçlemesi yapılan eşya türleri; gıda vd. tüketim maddeleri, kişisel ürünler; tekstil, ayakkabı, spor malzemeleri, ev ürünleri; ev donanımları, mobilya ve aksesuar ürünleri, elektrik donanımları, elektronik ve beyaz eşya şeklinde sıralanmaktadır.

Maden Cevheri Terminali

1967 yılında inşa edilen liman, Rhone nehrinin çıkışında yer alıp 40 hektarlık bir arazi üzerine kuruludur. 980 metre rıhtım uzunluğuna sahip terminalde, derinliği 12,8 ve 17 metre arasında değişen büyüklüklerde üç derin su ve bir nehir demirleme noktası bulunmaktadır. Yaklaşık kapasitesi 170.000 DW ton'a ulaşan okyanus ve

nehir gemilerine hizmet verilebilmektedir. 2003 yılında 54 gemi giriş yapmış ve 2,6 milyon ton kargo trafiği gerçekleşmiştir.

Ham Petrol Terminali

1967 yılında ham petrol alımı için oluşturulan Fos Ham Petrol Terminali 500.000 DW ton kapasiteli petrol tankerlerine hizmet verebilmektedir. 2003 yılında yaklaşık 48.000.000 ton ham petrol bu terminal üzerinden Fransa'ya giriş yapmıştır. Ayrıca, rafine ürünler, asfalt, MTB ve metanol gibi ürünlerde uzmanlaşma sağlanmıştır. 30 hektar alan üzerinde kurulu olan terminalin rıhtım uzunluğu 2.190 metredir. 7 demirleme noktasına sahip terminalin su derinliği 7,1 metre ile 22,25 metre arasındadır.

Fransa petrol trafiğinin % 40, rafine ürünlerin ise % 30'u bu merkezden gönderilmektedir. Bere ve Fos Bölgelerinde dünyanın önde gelen bütün petrol şirketleri geniş çapta faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu faaliyetlerin önemli bir bölümü Fransa içine sevkıyat olduğu kadar Almanya başta olmak üzere Orta Avrupa ülkelerini de kapsamaktadır.

Boru hattı taşımacılığı konusunda Fransa önemli bir birikime sahiptir. Petrol ürünlerinin depolanması ve sevkıyatı açısından bir değerlendirme yapıldığında Marsilya dünyada üçüncü sıradadır. Afrika ve Güney Avrupa arasında enerji ürünlerinin taşınmasında coğrafi açıdan bir köprü olması limana büyük avantaj getirmektedir. Fos limanı ayrıca çelik, kömür, boksit, alüminyum ve kimyasal ürünlerde yoğunluk yaşamaktadır.

Likit Doğal Gaz Terminali

Likit Doğal Gaz (LDG) Terminalinde iki adet 35.000 m³ ve bir adet 65.000 m³ kapasitesinde tank bulunmaktadır. 2003 yılında terminalde 3,6 milyon ton LDG elleçlemesi yapılmıştır. Yeni LDG terminalinin 2007 yılında faaliyet geçmesi planlanmaktadır. Proje tamamlandığında tanker kapasitesinde 160.000 m³ ve yıllık 13,2 milyon ton LDG kapasitesine ulaşılacaktır.

Endüstriyel Bölge

Fos limanı endüstriyel kompleksi 1968 yılında inşa edilmiştir. 10.000 hektarlık bir alana kurulu olan bölge, petrol, kimyasallar ve çelik üretiminde gelişmiş seviyededir. Fos endüstriyel bölgesinden tüm taşıma türleri ile Avrupa'nın tüm noktalarına sevkıyat yapılmaktadır.

Tellines Terminali

Rhone Saint Louis Limanı'nda yer alan Tellines terminali özellikle ağır yüklerin ve tahıl-hububat elleçlemesi konusunda işlev görmektedir. 1976 yılında 16 hektarlık bir arazi üzerine kurulan terminal, 1997 yılında deniz-nehiryolu taşımacılığının entegrasyonu için geliştirilmiştir. 550 metre uzunluğa ve 7,92 metre derinliğe sahip terminal 10.000 DW ton kapasiteli gemilere hizmet verilebilmektedir. 2003 yılında limana 140 gemi giriş yapmış ve 429.000 ton kargo elleçlemesi gerçekleştirilmiştir.

Lavera Kimyasal Terminali

Bere Bölgesinde bulunan Lavera Kimyasal Terminali'nde özellikle ham petrol, rafine edilmiş ürünler, kimyasal ürünler, sıvılaştırılmış gaz ve temiz su ihracatı konusunda faaliyet gösterilmektedir. Liman, bütün bu ürünlerin depolaması ve taşınması konusunda modern altyapıya sahiptir. 1952 yılında inşa edilen liman 80.000 DW ton kapasiteli gemilere hizmet verebilmektedir.

Glorai Rıhtımı

Glorai Terminali 1986 yılında Rhone Nehri Saint Louis Limanı üzerinde kargo gemileri için inşa edilmiştir. Terminal 40.000 DW ton kapasiteli okyanus ve nehir gemilerine hizmet vermek amacıyla tasarlanmıştır. Terminalde iki demirleme yeri ve bir Ro Ro rampası bulunmaktadır. 12 hektarlık bir alanda faaliyet gösteren liman, 259 metre rıhtım uzunluğunda ve 10 metre derinliğindedir.

Marsilya Provence Uluslararası Havalimanı

Marsilya Provence Uluslararası Havalimanı, Fransa'nın kargo trafiği açısından ikinci, yolcu trafiği açısından ise üçüncü en yoğun merkezidir. Hava-deniz kombine taşımacılığı çok gelişmiş bir durumda olan havalimanından dünyanın her yerine seferler yapılmaktadır.